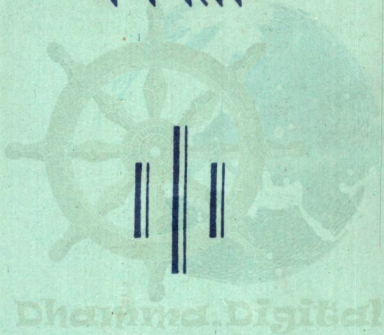

कल्याण मित्र

र

मित्रता

लेखक

भिक्षु धर्ममूर्ति

कल्याण मित्र

र

मित्रता

लेखक

भिक्षु धर्ममुर्ति

प्रकाशक :

अमृत बौद्ध युवा समाज
आनन्द कुटी विहार,
स्वयम्भू, काठमाडौं ।
(सर्वाधिकार सुरक्षित)

बुद्ध संवत - २५४६
नेपाल संम्बत - १९२२
विक्रम संवत - २०५९
इस्वी संवत - २००२

सहयोगार्थ रु .७/-

प्रथमावृत्ति - १००० प्रति

कम्प्युटर टाइप सेटिङ्ग : सत्यना शाक्य, लगनटोल ।

समर्पण

सत्मार्ग औंल्याई दिनु भएका

माता - पिता, गुरु वर्ग

र

कल्याणमित्रहरुमा

हार्दिक समर्पण

प्रकाशकीय

जिवन सार्थक वा असार्थक हुनुमा सफल वा असफल हुनुमा मित्र साथीको ठूलो हात रहन्छ, भन्नुमा अत्युक्ति नहोला । तसर्थ यस कल्याण मित्र र मित्रता भन्ने हाते पुस्तक विशेषत वौद्ध परियत्तिका वचार्थीहरुलाई र समस्त विद्यार्थीवर्गका लागि र साथै सच्चा मित्र वन्न र बनाउन चाहनेहरुलाई अमृत वौद्ध युवा समाजको पहिलो भेट स्वरूप प्रकाशित गरी तपाईंहरु समक्ष प्रस्तुत गर्न पाउँदा गर्व लाग्नु स्वाभाविकै हो ।

धार्मिक शैक्षिक र सामाजिक क्षेत्रमा सेवा पुरयाउँदै जाने उद्देश्य लिई संगठित अमृत वौद्ध युवा समाजले ती क्षेत्रहरुमा योगदान दिने क्रममा यहाँहरुको सहयोग, सुभावा र सदाशयताको अपेक्षा राख्दछ, गर्दछ ।

अत्यन्त छोटो अवधि भित्र नै सार संक्षेपमा तर सारगर्भित लेख लेखिदिनु भई यस हाते पुस्तक प्रकाशनमा सहयोग पुऱ्याइदिनु हुने

श्रद्धेय भिक्षु धर्ममूर्तिज्यू प्रति हामी आभारी छौं । चाडै कम्प्यूटर
टाईप सेटिङ्ग गरी सहयोग गरिदिनु हुने बौद्ध परियत्ति शिक्षिका सुश्री
सत्यना शाक्य ज्यू प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छौं ।
अन्तमा यस हाते पुस्तक तुरुन्त प्रकाशन गरिदिनु भई सहयोग
गर्नु भएका परिवारलाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छौं ।

भवतु सब्ब मङ्गलम्

अमृत बौद्ध युवा समाज
आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू ।

Dhamma.Digital

दुई शब्द

बुद्धले इहलौकिक सुख समृद्धिको लागि देशित "चार सम्पदा" मध्ये कल्याण मित्र र मित्रता एक हो । विनाशका "चार कारण" मध्ये पाप मित्र र मित्रता पनि एक हो ।

मित्रताको खोल ओढेर विग्रने र विगानेहरू समाजमा प्रशस्त छन् । फलस्वरूप विकृति विसंगति समाजमा व्याप्त भैरहेका छन् । अशान्त वातावरण फैलिरहेका छन् । तसर्थ सहि शिक्षा र सच्चा मित्रको आवश्यकता आजको माग बनिरहेका छन् ।

यस पुस्तकले उक्त मागलाई केहि हदसम्म परिपूर्ति गर्नेछ । यस प्रयाशको अपेक्षा पनि त्यही हो ।

सही शिक्षा हासिल गर्न प्रयत्नरत बौद्ध परियत्तिका विद्यार्थी समूह अमृत बौद्ध युवा समाजले सच्चा मित्रको आवश्यकतालाई महशुश गरी त्यस सम्बन्धमा राखेको जिज्ञासाको निवारण स्वरुप यो हाते पुस्तक पाठक समक्ष राख्न पाउनु पाठकलाई पनि सच्चा

मित्र र मित्रताको परिचय प्रस्तुत गर्नु हो भन्ने लाग्दा हर्षित हुन्छु । सच्चा मित्रसंगको परिचयबाट मित्रता कायम रहोस् !

यस हाते पुस्तक छोटो समय भित्र नै तपाईं समक्ष पुरयाउनमा सहयोगी बन्नु भएका सत्यना शाक्य, अमृत बौद्ध युवा समाज, आनन्दकुटी विहार लगायत सबैलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

भिक्षु धर्ममूर्ति

१०/२/२०५९

आनन्दकुटी विहार,

स्वयम्भू ।

Dhamma.Digital

पाप मित्रहरु आश्रय संगत नगर्नलाई, र कल्याण मित्रहरु आश्रय संगत गर्नलाई बुद्ध धर्मले उपदेश दिन्छ ।

पाप (खराब) मित्रहरुसंग संगत गर्नु हुँदैन । नीच मित्रताहरुसंग संगत गर्नु हुँदैन । कल्याण मित्रहरुसंग संगत गर्नु पर्दछ । श्रेष्ठ मित्रहरु, व्यक्तिहरुसंग संगत गर्नु पर्दछ ।

नभजे पापके मित्ते न भजे पुरिसाधमे
भजेथ मित्ते कल्याने भजेथ पुरिसुत्तमे (धम्मपद)

छोपिराखेको निधानगत धन देखाइ दिने जस्तै: भएको गल्लि औल्याई दिने, कमजोरी पक्षको पहिचान गराई दिने, सल्लाह सुभाब दिने बुद्धिमानीहरुको आश्रय लिनु पर्दछ । संगत गर्नु पर्दछ । त्यस्ता ज्ञानी व्यक्ति, असल व्यक्तिसंग सत्संगत गर्नेलाई राम्रो बिना, नराम्रो हुने छैन ।

“निधिनं व पवत्तारं -यं पस्से वज्जदस्सिनं,
निग्गथ्यवादिं मेधाविं तादिसं पण्डितं भजे” (धम्मपद)

मंगल सूत्रमा बुद्धले बाल मूर्खहरुसंग संगत नगर्नुले र ज्ञानी
-पण्डितहरुसंग संगत गर्नुले मंगल हुन्छ भनी देशना गर्नु भएको
छ ।

“ असेवना च बालानं - पण्डितानञ्च सेवना....
एतं मङ्गलमुत्तमं । ”

बाल मूर्ख मित्रहरुको तीन प्रकारका स्वभावहरु हुन्छन् । जुन तिक
निपात, बाल वर्ग, अंगुत्तर निकायमा यसरी उल्लेख गरिएको छ ।

१. नराम्रो मनले विचार गर्ने हुन्छ ।

“ दुच्चिन्ती च चिन्तिच होति ” ।

२. नराम्रो वचनले कुरा गर्ने हुन्छ ।

“ दुब्भासित भासि ”

३. नराम्रो काम गर्ने, दुष्कार्य गर्ने हुन्छ ।

“ दुक्कट कम्मकारी ”

(२)

कुनै पनि व्यक्तिलाई यदि कुनै किसिमको डर वास उत्पन्न हुन्छ भने ती सबै बाल मूर्खहरुको कारणले नै उत्पन्न हुने गर्दछ । तर पण्डित सज्जनहरुबाट डर वास उत्पन्न हुँदैन ।

"यानिकानि चि भिक्खवे भयानि उप्पज्जन्ति, सब्बानि तानि बालको उप्पज्जन्ति, नो पण्डिततो "।

तसर्थ यदि कसैले बाल मूर्ख मित्रहरुसंग संगत आश्रय गर्दछ भने उनीहरु प्रति दया भावले (अनुदयाय), अनुकम्पा भावले (अनुकम्पाय) अथवा शुभसाधक आकल्प युक्त भई त्यसरी संगत गर्नु पर्ने हुन्छ । त्यसो गर्न असक्षम व्यक्तिहरु जहिले पनि पाप मित्र, बाल मूर्ख मित्रहरुबाट टाढा र अलग रहनु पर्दछ । त्यस्तो क्षमता नभएका वा मानसिक दृढता नभएकाहरुले ती खराब मित्रहरुलाई टाढै राख्नु पर्दछ ।

मित्र साथीको रूपमा संगत वा आश्रय गर्नलाई सधै आफू भन्दा उच्च गुण, बुद्धि र आचरण व्यवहार भएका श्रेष्ठ व्यक्तिलाई

रोज्जु छाँन्नु पर्दछ । त्यसो सम्भव नभएमा आफू समान व्यक्ति छाँन्नु रोज्जु पर्दछ । त्यसो पनि सम्भव नभएमा उसले बाल मूर्ख खराब मित्रहरु रोज्जु छाँन्नु वा संगत गर्नु हुँदैन ।

खराब व्यक्तिहरुसंग संगत आश्रय गर्नाले साधारण असल व्यक्ति पनि खराबमा कुमार्गमा लाग्ने हुन्छ । आफू समान व्यक्तिको संगतले आफू श्रेष्ठतामा पुग्दैन । तर श्रेष्ठ व्यक्तिहरुसंगको संगतले अभिवृद्धि हुने गर्दछ । तसर्थ श्रेष्ठ व्यक्तिहरुसंग मित्रता कायम गर्न, सत्संगत गर्न, आश्रय निश्रय पाउन कोशिश गर्नु पर्दछ । प्रयत्नशील रहनु पर्दछ ।

“ निहीयति पुरिसो निहीन सेवि,
नच खायेथ कदाचि तुल्य सेवि,
सेट्ट मुपनमं उदेति खिपं
तस्मा अत्तनो उत्तरिं भजेथ । ”

बुद्धिमान्, प्रज्ञावान्, अथवा आफूसंग आश्रय संगत योग्य, राम्रो, असल बानि व्यहोरा प्रवृत्ति भएका पण्डित कल्याण मित्र पाउन सकिन्छ, भने सबै प्रकारको उपद्रव बाधाहरु दमन गरी पन्छाई त्यस व्यक्तिसंग सन्तुष्ट मनले स्मृतियुक्त भई संगत आश्रय गर्नु पर्दछ । वास गर्नु पर्दछ ।

“ स चे लभेथ निपकं सहायं ,
सद्धिं चरं साधु विधारि धीरं ,
अभिभूथ्यतेनत्थ मनो सतिमा ”

यदि कुनै प्रकारले बुद्धिवान प्रज्ञावान अथवा आफूसंग आश्रय संगत योग्य राम्रो असल बानि व्यहोरा प्रवृत्ति भएका पण्डित कल्याण मित्र पाउन वा भेटाउन सकिन्दैन भने देश छोडेर एकलै जङ्गलमा पसि एकान्तवास गरेर तप चर्यामा निरत हुने “महाजनक” राजा भै हात्ति समूह छोडेर वनमा एकलै बस्ने “मातङ्ग” हात्ति भै आफू पनि एकलै बस्नु नै उचित हुन्छ । कल्याण हुन्छ ।

“ नो चे लभेथ- निपकं सहायं,
सद्धिं चरं साधु विहारि धिरं,
राजाव रट्ठा विजितं पहाय,
एको चरं मातङ्ग रञ्जोव नागो । ”

वाल मूर्खहरुसंग संगत नगरी, आश्रय नगरी एकलै बस्नु राम्रो हुन्छ,
वेश हुन्छ । अज्ञानीसंगको मित्रता योग्य हुँदैन । उचित हुँदैन । तसर्थ
अज्ञानि समूहसंगको हेलमेलमा अनुत्साहित भई, खराब समूहसंगको
संगतमा भय युक्त भई, वनमा एकलै बस्ने मातङ्ग हात्ति भै एकलो
भई एकान्तवास गर्नु त्यो भन्दा योग्य हुन्छ । उचित हुन्छ । तव
पापबाट, कुकर्मबाट बन्चित भइन्छ ।

“ एकस्स चरितं सेथ्यो
नत्थिवाले सहायता
एको चरे न च पापानि कयिरा,
अप्पोस्सुको मातङ्ग रञ्जै व नागो । ”

कुनै पनि व्यक्ति मित्रको ; पुद्गल अभ्यन्तरमा लुकिरहेका आध्यात्मिक शक्ति विकशित प्रफुल्लित गर्दा खेरि कल्याण मित्रको उपादेयता कतिको हुन्छ, महत्त्व र प्रयोजन कतिको हुन्छ भन्ने तथ्य बुद्धले उपस्थायक भिक्षु आनन्दलाई बोलाई दिनु भएको उपदेशबाट प्रष्ट हुन्छ । आध्यात्मिक - मानसिक विकाशको आधा पक्ष मात्र कल्याण मित्रको हातमा हुन्छ भन्ने भिक्षु आनन्दको विचार र धारणा थियो । यो कुरा थाहा पाउनु भएका बुद्धले "आनन्द ! त्यसो होइन । आनन्द त्यसो होइन । ती सबै आध्यात्मिक मानसिक विकाश नै कल्याण मित्रतामा निर्भर रहन्छ । सम्पूर्ण आध्यात्मिक विकाश नै कल्याण मित्रको हातमा हुन्छ । " माहेवं आनन्द, माहेवं आनन्द, सकल मेवाहिदं आनन्द ब्रम्हचरियं यदिदं कल्याण मित्तता" - (स.नि.को.सं)

अंगुलिमाल डाँकु वा अर्हत ज्ञानी हुने वन्ने' मुल बीज प्रत्येक व्यक्तिसंग विद्यमान हुने, रहने हुन्छ । ती दुई मध्ये कुन चाहिं विकशित हुने वृद्धि हुने भन्ने कुरा त्यहाँ आधारशीला, आधार स्थम्भको रूपमा रहने वातावरण परिस्थिति माथि निर्भर हुने कुरा हो । तसर्थ मानव अपराध हटाउनको लागि, निर्मूल पानको लागि

र शान्त पार्नको लागि सुसुचित, व्यवस्थित, शान्त र असल सामाजिक वातावरण, परिस्थिति निर्माण सुजना गर्नु पर्ने आवश्यकता बुद्ध धर्मले दर्शाउँदछ ।

विकृत समाजको आश्रयले मानिसहरु कुवाटो कुमार्गमा लाग्न अभिप्रेरित गराउनमा गर्ने, दिने दवाव जस्तै, सस्सँकृत समाजको आश्रयले मानिसहरु भित्रि वाहिरी रूपमा संर्वधन प्रवर्धन गराउनमा, गर्ने दिने दवाव पनि उत्तिकै मजबुद र विशाल हुन्छ ।

अतीतमा एक बुद्धिवान प्रज्ञावान पिताले -बुवाले सामाजिक जिवनमा प्रवेश गर्न इच्छुक सुपुत्रलाई, छोरालाई दिएका उपदेश रासि "सासिद्धराग " जातक पालीमा उल्लेख भएको पाइन्छ । जुन समसामयिक र सारगर्भित छन् । धारण योग्य - अनुशरण योग्य छन् । (सं.निपात)

१. पुत्र ! तिमिलाई जसप्रति जो माथि विश्वास हुन्छ र जसलाई तिमि प्रति - तिमि माथि विश्वास हुन्छ र राख्दछ, त्यस्तै जसले राम्ररी भनेको सुन्दछ, निहतमानि भई धैर्यधारण गर्दछ, त्यस्तो व्यक्तिसंग मबाट टाढा हुने तिमिले संगत गर्नु वेश हुन्छ ।

२. जसले शरिर वचन र मनले गलत कियाहरु गर्दैनन्, म बाट टाढा हुने तिमिले त्यस्तो व्यक्तिसंग संगत गर्नु वेश हुन्छ ।

३. जसले धार्मिक जिवन विताउंदछ र अन्यलाई हेय दृष्टिले हेर्दैन सोच्दैन, पवित्र आचरण भएको हुन्छ र प्रज्ञावान पनि हुन्छ, म बाट टाढा हुने तिमिले त्यस्तो व्यक्तिसंग संगत गर्नु वेश हुन्छ ।

४. चाँडै परिवर्तन हुने मन भएका, बाँदर जस्तो चंचल स्वभाव भएका व्यक्तिहरूसंग म बाट टाढा हुने तिमिले संगत नगर्नु वेश हुन्छ ।

५. पुत्र ! बाल मूर्खहरूसंग संगत गर्नाले गलत कियाहरुको वृद्धि हुने हुन्छ । त्यस्तो व्यक्तिहरूसंग मबाट टाढा हुने तिमिले कहिल्यै पनि संगत नगर्नु वेश हुन्छ ।

कुनै पनि व्यक्तिको भित्रि वाहिरी अभिवृद्धिमा वातावरण परि सरले ठूलो असर पर्दछ भन्ने तथ्य बुद्ध देशनामा बारम्बार प्रकाश भएको पाइन्छ । दीर्घजानुकोलिय भन्ने व्यक्तिले वाहिरी विकाशको लागि उपयुक्त हुने कारणहरु सोधिँदा बुद्धले महत्वपूर्ण कारणको रूपमा कल्याण मित्रता अर्थात सभ्य समाज आश्रयलाई लक्षित गरेको पाईन्छ ।

“ कल्याण मित्रता भनेको के हो? यो लोकमा कुनै कुलपुत्र कुनै गाउँमा वा शहरमा वास गर्दछ भने त्यहाँ श्रद्धावान, प्रज्ञावान, त्यागशील र ज्ञानी प्रज्ञावान कुनै गृहपति वा गृहपति पुत्र वा वयस्क समान गुणधर्मले युक्तभई वास गर्दछ र उनीहरुसंग मिलेर वस्दछ, मिलेर कुरा गर्दछ, मिलेर छलफल गर्दछ र उनीहरुको श्रद्धा सम्पत्तिलाई, शील सम्पत्तिलाई, ग्याग सम्पत्तिलाई सुहाउने गरी शुशिक्षित हुन्छ भने त्यसलाई कल्याण मित्रता भनिन्छ । (व्यव्यपज्ज सुत्र) । यसर्थमा लौकिक अर्थात वाहिरी रूपले संवर्धित हुनलाई पनि त्यहाँ नैतिकतामा अर्थात सदाचार धर्मलाई महत्व दिने कल्याण मित्रताको आधारशीला हुनु पर्दछ भन्ने प्रष्टिन्छ ।

पाप मित्र सेवन भोग सम्पत्ति विनाश गर्ने छ, वटा कारणहरु मध्ये एक हो । तर कल्याण मित्र सेवनले भोग सम्पत्तिमा वृद्धि हुन्छ । जुवाडी, सल्लाल, जड्याँहा, वंचक, अपराधी र छलकपट गर्ने व्यक्तिहरुसंग संगत गर्नाले आश्रय गर्नाले कुनै पनि व्यक्ति दिनानुदिन परिहानी हुदै जान्छ । पराभव सुत्रानुसार परिहानी हुने कारणहरु मध्ये स्त्री धृत, सुराधृत, जुवाडी र पाप मित्र सेवन अर्थात धननाश गर्नेहरुसंगको संगतले विस्तारै विस्तारै परिहानी हुन्छ ।

“ इत्थी धुत्तो सुरा धुत्तो अक्ख धुत्तो च यो नरो,
लद्ध लद्धं विनासेति तं पराभवतो मुखं ”

कल्याण मित्रताले अनुत्पन्न कुशल उत्पन्न गर्दछ र सृजित कुशल धर्महरु अभिवृद्धि गराउँदछ । वुड भन्नु हुन्छ, “ हे भिक्षुहरु ! अरु कुनै एउटा धर्म पनि राम्ररी देखिदिन जसले उत्पन्न नभएको कुशल धर्मलाई उत्पन्न गराइ दिन्छ । र उत्पन्न भएको अकुशल धर्मलाई दमन नष्ट गरिदिन्छ । तर त्यस्तो धर्म छ भने हे भिक्षुहरु ! त्यो धर्म कल्याण मित्रता हो । ”

“ नाहं भिक्खवे अञ्जं एकं धम्ममिपि
पस्सामि, येन अनुप्पन्ना वा कुसला धम्मा
उप्पज्जन्ति उप्पन्ना वा अकुसला धम्मा
पहिनन्ति, यथयिदं भिक्खवे कल्याणमित्तता !

पाप मित्रताले उत्पन्न कुशललाई समेत विनाश गरी अनुत्पन्न अकुशललाई समेत विनाश गरी अनुत्पन्न अकुशल धर्मलाई पनि उत्पन्न गराई दिन्छ । बुद्ध भन्नु हुन्छ “ हे भिक्षुहरु ! अरु कुनै एउटा धर्म पनि देखिदिन जसले उत्पन्न नभएको अकुशल धर्मलाई उत्पन्न गराई दिन्छ । र उत्पन्न भएको कुशल धर्मलाई पनि विनाश गराई दिन्छ । त्यस्तो धर्म छ भने ” हे भिक्षुहरु ! त्यो धर्म पाप मित्रता हो । ”

“ नाहं भिक्खवे अञ्जं एकं धम्ममिपि
समनुपस्सामि, येन अनुप्पन्ना वा अकुसला
धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना वा कुसला
धम्मा परिहायति, यथयिदं भिक्खवे
पाप मित्तता ” (एक निपात, अं.नि)

तसर्थ पाप मित्रहरुसंगको आश्रय महा अनर्थको निम्ति (पाप मित्तता महतो अनत्थाय सवत्तति) विद्यमान हुन्छ । र, कल्याणमित्रहरु संगको आश्रय महान उपलब्धिको निम्ति (कल्याण मित्रता-महतो अत्थाय, संवत्तति) विद्यमान हुन्छ ।

सिंगाँलोवाद सुत्रानुसार "मित्र" समाजको एक अंग हो । एक सामाजिक संस्था हो । कुलपुत्रको मुलिकत्वमा स्थापित हुने सामाजिक संस्थाहरु मध्ये मित्र संस्था पनि परस्पर सम्बन्ध र अन्योन्य कर्तव्यहरु माथि निर्भर रहन्छ । यसानुसार "उत्तर" दिशारूपी मित्र समूह प्रति कुलपुत्रले पाँच प्रकारले व्यवहार, सेवा गर्नु पर्दछ ।

१. दानेन -परित्यागशीलि भई, दान दातव्य द्वारा सेवा उपकार गर्नु पर्दछ ।

२. पेथ्यवज्जेन - प्रियवादी, मृदुभाषी भई नरम स्वभावले सत्यवादी भई सेवा गर्नु पर्दछ ।

३ अत्थचरियाय - उपलब्धिमूलक, प्रयोजन युक्त लाभदायक क्रियाकलापमा संलग्न गराई उक्त क्रियाकलापमा सहयोगी भई सेवा गर्नु पर्दछ ।

४. समानताय - आफू समान व्यवहार गर्नु पर्दछ । सधै जुनसुकै अवस्थामा पनि समभावले हेर्नुपर्दछ । समभावले नै सेवा गर्नु पर्दछ ।

५. अविस्वादनताय - इमान्दारपूर्वक इमान्दारी भई सेवा गर्नु पर्दछ । तछल्ने नठग्ने भई शंका उपशंका रहित भई व्यवहार गर्नु पर्दछ । अनि मित्र समूहले पनि त्यस्ता कुलपुत्र (साथी) हरु प्रति यस प्रकार प्रत्युपकार गर्नु पर्दछ ।

१. पमत्तं रक्खति - प्रमादिहरुको रक्षा गर्नु पर्दछ । लागु पर्दाथ सेवन गरी वेहोश भएको वा अन्य कारण असहाय भएको अवस्थामा सुरक्षा दिनु पर्दछ ।

२. पमत्तस्स सापतेच्चं रक्खति - त्यसरी वेहोश असहाय प्रमादी मित्रको धन सम्पत्तिको रक्षा गर्नु पर्दछ ।

३. मित्तस्स सरणा होति - भय त्रास, आपत विपद उत्पन्न भई आफ्नो शरणमा आउने अवस्थामा अपमान हेला नगरी धैर्य दिलाई सक्दो सहयोग गरी शरण दिनुपर्दछ ।

४ आपदासु न विजहति - आपत विपद को अवस्थामा विशेष ध्यान राखी उपकार गर्नु पर्दछ । वेवास्ता हेला गर्नु हुदैन र छोड्नु त्यागनु हुदैन ।

५. अपरपजाचस्स - त्यस्ता कुलपुत्र (साथी) का छोरा छोरी परिवारजतलाई समेत मान सम्मान गरी उचित व्यवहार सेवा गर्नु पर्दछ ।

चार प्रकारका प्रतिपत्तिले संग्रह गर्दै मित्रहरु आश्रय गर्ने परित्यागशील व्यक्तिको यश कीर्ति फौलन्छ । तसर्थ दान, प्रियवचन, अर्थचर्या र समानात्मता ती ती व्यक्तिहरुमा निहित हुनुपर्दछ । राम्ररी स्थापित भएको हुनुपर्दछ ।

“संगाहको मित्तकरो वदञ्चु वीत
मच्छरो, नेता, विनेता, अनुनेता,
तादिसो लभते यसं ”

मित्रता कायम हुनलाई घनिष्ठताको लागि मित्रहरु विचमा एकापसमा कर्तव्य पालन भएको हुनुपर्दछ । परस्पर दायत्व निभाउनु पर्दछ । आफ्नो मित्रसंग अवंक, नजिक हुनु, सहयोगी हुनु, शत्रु बाधाबाट

वचाउनु ती मध्ये मुख्य मानिन्छ । एक चोटी भए पनि मद्दत उपकार गरेको व्यक्तिसंग हितैषी बन्नु पर्दछ । आफूलाई छहारी शीतलता दिने रुखलाई वा ती रुखका हाँगालाई समेत काटनु हुदैन ! भनेर सिकाइन्छ । तसर्थ मित्रहरु प्रति कुनै प्रकारले पनि नराम्रो सोच्नु राम्रो होइन। साथीहरु सम्बन्धमा केहि शंका भएमा वा शंकास्पद कार्य उनीहरुबाट भएमा परिक्षाकारी हुनुपर्दछ ।

कुनै पनि व्यक्तिले आफ्नो साथीका श्रीमान् वा श्रीमान्संग हितैषी बनि वा बलपूर्वक अनाचारमा लाग्छन् भने त्यो व्यक्ति वसल, चण्डाल बन्दछ । मित्रत्व दुषित बनाउने दुषक हुन्छ । मित्ररुपी शत्रु बन्दछ । त्यस्तो व्यक्ति मित्रताको लागि अयोग्य बन्दछ, हुन्छ । (वसल सुत्र)

“ यो ज्ञातिनं सखानं वा दारेसु पटिदिस्सति,
सहसा सम्पियेन वा तं जञ्जे वसलो इति ”

मित्रहरुको छनोट गर्दा आफ्नो अभिमतलाई मात्र हेर्नु हुदैन । त्यसो गर्दा आफु समान व्यक्तिहरु नै मित्रको रुपमा भेटिन्छन् । एक प्रकार

का गतिगुण बानि व्यहोरा, र विचार धारणा हुने व्यक्तिहरु एकसाथ हुन्छन् ।

(Birds of a feather block together)

सिंगालोवाद सुत्रानुसार आठ प्रकारका मित्रहरु छन् । ती मध्ये चार असल कल्याण मित्रहरु छन् भने बाँकी चार, खराब मित्रहरु हुन् ।

अर्काको वस्तु मात्र लिने, वचनले मात्र मित्रभाव देखाउने, अगाडी मात्र प्रशंसा गर्ने र कुकार्यमा मात्र साथ दिने स्वभावका मित्रहरु ती चार प्रकारका खराब मित्रहरु हुन् ।

आफूलाई उपकार गर्ने सुख दुःखमा समानरूपले उपकार गर्ने, धनसम्पत्ति, यशकीर्ति : लाभ वृद्धि हुने काममा अति तथा प्रोत्साहन दिने र अनुकम्पा, दया, करुणा राख्ने स्वभावका मित्रहरु कल्याण मित्रहरु हुन् ।

त्यसकारण मित्रहरुको स्वभाव, आचरण, बानी र व्यवहार अनुसार कस्ता मित्र कल्याण वा कस्ता मित्र खराब (असत) भनी चिन्न सक्नु पर्दछ। त्यसरी चिनिसकेपछि त्यस्ता खराब मित्र - पाप मित्रहरुलाई त्यागी संगत नगरी कल्याण मित्रहरुसंग मात्र संगत गर्न कोशिश गर्नु पर्दछ। प्रयत्नशील रहनु पर्दछ।

विकशित मानसिकता रहेको व्यक्तिले आफूलाई योग्य मित्र साथीको छनोट गर्न रोज्न सकेता पनि, अविकशित वा अल्पविकशित मानसिकता रहेका व्यक्तिहरु गलत प्रवाहमा लाग्न र पर्न सक्दछ। त्यसकारण नयाँ पुष्तालाई "मित्र" कस्तालाई भनिन्छ र कस्तो व्यक्तिसंग मित्रता गाँस्नु पर्दछ भनी माता-पिता, गुरुजन र अभिभावकहरुले चिनाईदिनु पर्ने, बुझाईदिनु पर्ने, सिकाइदिनु पर्ने कर्तव्य हुन आउँदछ। यसर्थमा उनीहरु पनि प्रथमतः कल्याण मित्रहरुसंग सत्संगतमा लागेका, कल्याण मित्रहरुसंग आश्रय भएका हुनु अत्यन्त जरुरी हुन आउँदछ। नत्र भने स्वयं आफूलाई नै कल्याण मित्र र मित्रता सम्बन्धमा ज्ञान र अनुभव छैन भने नयाँ

पुष्तालाई त्यस विषयमा कसरी भन्न, चिनाउँन, बुझाउँन वा सिकाउँन सकिन्छ र ?

मेत्तानिसंस सुत्रमा कल्याण मित्र र मित्रताको उपलब्धिहरु यसरी वर्णन गरिएका छन् ।

१. कल्याण मित्र र मित्रतालाई द्रोही नहुने व्यक्तिलाई (साथीलाई) घरमा वा घर बाहिर कहिं पनि कहिले पनि आहारपानादिको अभाव हुदैन ।

(पहूत भक्खो भवति विष्ण्वुत्तो सकाघरा)

२. कल्याण मित्र धेरै जनाको जिविकाको आश्रय निश्रय वन्दछ ।
(बहुनं उपजिवन्ति)

३. सर्वत्र पुजिन्छ : पुजित हुन्छ ।

“ सब्वत्थ पुजितो होति ”

४. चोरहरु नजिक हुदैनन् । दुःख दिदैनन् ।

“ नास्स चोरा पसहति ”

५. राजाले हेला गर्दैनन् । “ नाति मजेति खत्तिया ”

६. सवै प्रकारका चोरहरुलाई जित्न सक्दछ ।
टाढारहन सक्दछ । " सब्बे अमित्ते तरति "
७. सधै क्रोध मुक्त भई शान्तपूर्वक घर आउने गर्दछ ।
" अकुद्धो सघरं एति "
८. सभामा (छलफलमा) सन्तुष्ट हुन्छ ।
" सभाय पटिनन्दितो "
९. ज्ञातिबन्धुमध्ये श्रेष्ठ हुन्छ , आफन्तको उत्तमव्यक्ति बन्दछ ।
" आतिनं उत्तमो होति "
१०. अन्यलाई सत्कार गरी आफु पनि संस्कृत हुन्छ ।
"सक्कत्वा सक्कतो होति "
११. अन्यलाई गौरव-कदर गरी आफु पनि
गौरवान्तरित हुन्छ ।
" गरु होति सगारवो "
१२. वर्ण र कीर्ति फैलिन्छ ।
"वण्णकित्तिभतो होति "
१३. अन्यलाई पुजा गरी आफु पनि पुजित हुन्छ ।
"पुजको लभते पुजं "

१४. अन्यलाई वन्दना (नमस्कार) गरी आफु पनि वन्दित हुन्छ ।

" वन्दको पटिवन्दनं "

१५. यश कीर्ति प्राप्त हुन्छ , समृद्धिमा पुग्दछ ।

"यसो कितिं च पप्पोति"

१६. आगो भै दीप्तिमान हुन्छ ।

" अग्नि यथा पज्जलति "

१७ . देवता जस्तै प्रज्वल्यमान हुन्छ ।

"देवतावो विरोचति "

१८. श्री सम्पत्तिले छोड्दैन, धन सम्पत्तिवाट विमुख हुदैन ।

" सिरिया अजहितो होति "

१९ गाईले फल दिन्छ । " गावोतस्स पजायन्ति "

२०. खेत सरुसार हुन्छ । " खेत्ते वुत्तं विरुहति "

२१ . पुत्र फल प्राप्त हुन्छ " पुत्तानं फलमस्नाति "

२२. खाल्डोवाट, पहाडवाट, रुखवाट खसे पनि, साहारा (चोटपटक लाग्नवाट बच्दछ)प्राप्त हुन्छ ।

"दरितो पव्यतातो वा रुक्खातो पतितो नरो, चुतो पतिद्वं लभति"

२३. जसरी " मालुत " लहराले " निगोध "रुखलाई जति वेरे पनि हल्लाउन ढाल्न सक्दैन त्यसरी नै शत्रुहरुले कल्याण मित्रलाई केहि (हानी) गर्न शक्दैन ।

"विरुद्ध मुलसन्तानं निग्गोधमिव मालुतो, अमिच्चा नं पसहति "

भवतु सब्ब मंगलं !

Dhamma Digital

२५४६ औं बुद्ध जयन्तिको
उपलक्ष्यमा अमृत नेपालीहरू
को

शुभ अमृच्छि

२

छान्तिको लागि
हार्दिक शुभकामना
व्यक्त गर्दछौं ।

- * अमृत बौद्ध युवा समाज
- * आनन्दकुटी विहार गुठी
- * आनन्दकुटी विहार
- * स्वयम्भू ।

मुद्रक : कमल मुल्मी अफसेट प्रिन्टर्स
मरुबहिल, काठमाडौं, नेपाल
फोन : २६७१५४, २५४२८३